

Γράφει η **Μαριάννα Τζιαντζή**

Το βιβλίο του Αμερικανού Έρικ Λάρσον *Οι μέρες που έγραψαν ιστορία*, που πρόσφατα κυκλοφόρησε στα ελληνικά, περιγράφει το πρώτο έτος του Τσόρτσιλ στην πρωθυπουργία στις αρχές του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Αγιογραφία πρωτίστως του Τσόρτσιλ και δευτερευόντως του Ρούζβελτ είναι το βιβλίο, που ωστόσο στηρίζεται σε έγκυρες πηγές (Τύπος, απομνημονεύματα, νέα αποχαρακτηρισμένα έγγραφα, ημερολόγια) και είναι προϊόν πολύχρονης έρευνας σε αρχεία και βιβλιοθήκες.

Το βιβλίο περιστρέφεται γύρω από τον Τσόρτσιλ και το στενό περιβάλλον του που το αποτελούν εκπρόσωποι της άρχουσας τάξης της Αγγλίας που εξακολουθούν να ζουν μες στη χλιδή («*Μετά τη λήξη του συναγερμού, παίξαμε τένις*» ή «*πήγαμε περίπατο στους κήπους του Πύργου Τάδε*»). Δεν τους έλειψε ούτε το τένις, ούτε η ιππασία, ούτε τα εστιατόρια και τα ναϊτκλάμπ πολυτελείας, ούτε το πλήθος των υπηρετών, ούτε το ούισκι, η σαμπάνια και το μπράντι και ας ζούσαν και αυτοί με το φόβο των βομβαρδισμών και μιας εισβολής των Γερμανών. Η Σοβιετική Ένωση και η συμβολή της στον αντιφασιστικό αγώνα απουσιάζει παντελώς από το βιβλίο παρόλο που τον Τσόρτσιλ, αν και ήταν παθιασμένος αντικομμουνιστής, από τις αρχές κιόλας του πολέμου, τον απασχολούσε έντονα η συμμαχία με τους μπολσεβίκους, όπως τους αποκαλούσε. (Βλ. το βιβλίο του Ντέιβιντ Όουεν *Γρίφος, Μυστήριο και Αίνιγμα. Διακόσια χρόνια στις σχέσεις Βρετανίας και Ρωσίας*, που επίσης κυκλοφόρησε πρόσφατα.)

Εξοργιστική είναι η μονομέρεια του βιβλίου του Λάρσον που ωστόσο θεωρείται ένας έξοχος

αφηγητής ιστοριών και η ανάγνωσή του βιβλίου κυλά πολύ εύκολα. Μαθαίνουμε λοιπόν τι εσώρουχα προτιμούσε ο Τσόρτσιλ, τι τραγουδούσε, τι έτρωγε, τι ταινίες έβλεπε στο ιδιωτικό του home cinema, πώς έλεγαν το γάτο του, πώς έκανε το μπάνιο του και άλλα παρόμοια!

Πάρα πολλές είναι στο βιβλίο οι αναφορές στα πούρα που κάπνιζε ο Τσόρτσιλ. Και όχι πούρα της σειράς, αλλά πανάκριβες κουβανέζικες μάρκες. Κάπνιζε παντού. Στις μετακινήσεις με το πρωθυπουργικό αυτοκίνητο, όταν υπαγόρευε στις δακτυλογράφους του, ακόμα και στην μπανιέρα και στο κρεβάτι (ιδίως στο κρεβάτι όπου έπαιρνε το πρωινό του και συχνά δεχόταν τους συνεργάτες του). Μάλιστα, τις πρώτες εβδομάδες της πρωθυπουργίας του, σε μια βραδινή ραδιοφωνική ομιλία του στο BBC, που

ήταν ακριβής επανάληψη της πατριωτικής ομιλίας που είχε εκφωνήσει το ίδιο πρωί στη Βουλή των Κοινοτήτων προκαλώντας τον ενθουσιασμό και τις επευφημίες των βουλευτών, ο Τσόρτσιλ μάλλον απογοήτευσε τους ακροατές του, καθώς η φωνή του δεν είχε ούτε χρώμα, ούτε πάθος, ούτε πειθώ. «*Ίσως ήταν κουρασμένος*», υπέθεσαν κάποιοι, ενώ άλλοι υποψιάζονταν ότι είχε προηγηθεί κάποιο ελαφρύ εγκεφαλικό επεισόδιο. Όμως η εξήγηση ήταν άλλη. Όση ώρα μιλούσε, ο Τσόρτσιλ είχε ένα πούρο σφηνωμένο στα χείλη του.

Λάτρης των πούρων ήταν και ο Μαρξ, σύμφωνα με τον Γερμανό επαναστάτη Καρλ Λίμπκνεχτ, που στο έργο του *Καρλ Μαρξ: Αυτοβιογραφικές αναμνήσεις*, γραμμένο στα τέλη του 19ου αιώνα, μιλά για τα χαμηλής ποιότητας φτηνά πούρα που κάπνιζε ο Μαρξ στο Λονδίνο καθώς δεν είχε τη δυνατότητα να αγοράζει τα ακριβά κουβανέζικα πούρα που πολύ εκτιμούσε κι επίσης δεν του άρεσαν τα εγγλέζικα τσιγάρα που τα έβρισκε πολύ βαριά. (Το κείμενο του Λίμπκνεχτ περιλαμβάνεται στον συλλογικό τόμο *Ο Μάρξ, Αναμνήσεις για τον Καρλ Μαρξ*, Σύγχρονη Εποχή.)

Ο Λίμπκνεχτ περιγράφει μια φάρσα που σκάρωσαν σε βάρος του Μαρξ οι σύντροφοί του, πολιτικοί εξόριστοι στο Λονδίνο το 1851. Ένας επισκέπτης, που μόλις είχε φτάσει από τη Γερμανία, είχε φέρει μερικά εκλεκτά κουβανέζικα πούρα που τα μοίρασε στους συντρόφους του που άρχισαν να τα καπνίζουν. Στο δωμάτιο μπήκε τότε ο Μαρξ που αμέσως παρατήρησε το ωραίο άρωμά τους.

«Πάρε κι εσύ ένα», του είπαν, «είναι αυθεντικό κουβανέζικο». Ο Μαρξ το πήρε, το άναψε και άρχισε να το καπνίζει με απόλαυση.

«Μάλιστα, αυτό είναι πούρο», είπε ο Μαρξ ενώ οι φίλοι του με κόπο συγκρατούσαν τα γέλια τους.

Κι αυτό γιατί το πούρο που με τόση απόλαυση κάπνιζε ο Μαρξ ήταν, όπως γράφει ο Λίμπκνεχτ, «η πιο φρικαλέα μάρκα πούρων που καταφέραμε να βρούμε στο Σεντ Τζάιλς, την πιο υποβαθμισμένη προλεταριακή γειτονιά του Γουέστ Εντ, το οποίο όμως ως προς το σχήμα και το χρώμα έμοιαζε με το γνήσιο κουβανέζικο».

Λίγες μέρες αργότερα, ο Μαρξ έμαθε για τη φάρσα, όμως ποτέ δεν παραδέχτηκε ότι το πούρο που κάπνισε δεν ήταν κουβανέζικο. «Εσείς κάνετε λάθος», είπε στους φίλους του, «κι όχι εγώ». Κι αν μας δείχνει κάτι αυτή η ιστορία δεν είναι το πόσο εύπιστος αλλά το πόσο γήινος ήταν ο Μαρξ.

Ποτέ ο Τσόρτσιλ δεν αναγκάστηκε να καπνίσει φτηνά πούρα ή να πει φτηνά κρασιά αν και, όπως αναφέρει ο Λάρσον, τον πρώτο χρόνο του πολέμου η αγορά πούρων απορροφούσε ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματός του που δεν ήταν ανεξάντλητο. Ωστόσο είχε ισχυρούς και πλούσιους φίλους που του έστελναν πεσκέσια, όπως εκλεκτό μέλι από την Αυστραλία, φασιανούς από τα κτήματά τους αλλά και ακριβά πούρα. Οι σύμβουλοί του τον απέτρεπαν από το να τα καπνίσει με το φόβο ότι ίσως κάποιος από αυτά, μες στο κιβώτιο των 50 κομματιών, ήταν δηλητηριασμένο. Έτσι η μυστική υπηρεσία MI5 έπαιρνε ένα πούρο από κάθε κουτί, το υπέβαλλε σε εργαστηριακό έλεγχο και στη συνέχεια έδινε το πράσινο φως για την κατανάλωση ολόκληρης της παρτίδας.

Ο Μαρξ στο Λονδίνο δεν είχε χρήματα όχι για πούρα, αλλά μερικές φορές ούτε για πατάτες ή

για φάρμακα. Έτσι διαρκώς ήταν σε αναζήτηση φτηνών πούρων τα οποία οι φίλοι του δεν ήθελαν ούτε να τα μυρίσουν. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Λίμπκνεχτ, αυτά τα απαίσια πούρα είχαν ανεπανόρθωτα αλλοιώσει και την όσφρηση και τη γεύση του. Ωστόσο ο ίδιος πίστευε ότι ήταν έξοχος γνώστης των πούρων.

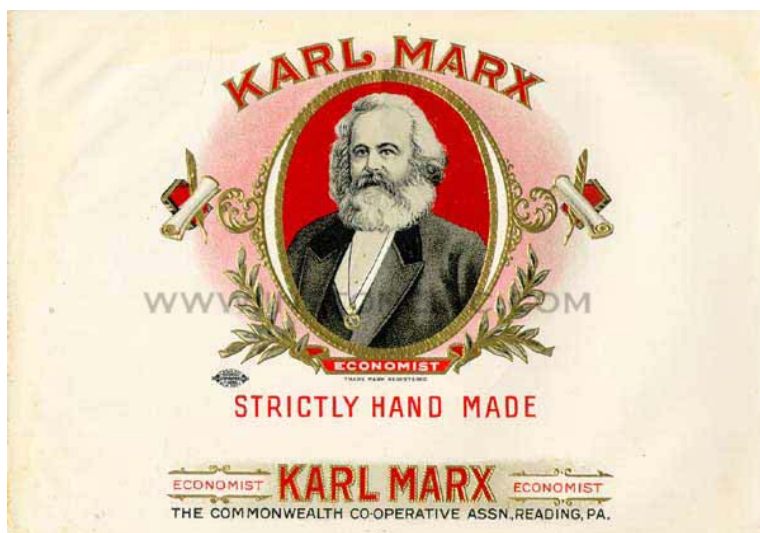
Ακόμα και σήμερα τα φημισμένα κουβανέζικα πούρα είναι δυο λογιών: τα χειροποίητα και τα βιομηχανικά. Τα δεύτερα είναι πολύ φθηνότερα και προορίζονται για τους τουρίστες και την εργατική τάξη της Κούβας. Όσο για τα πρώτα, ομολογώ ότι δεν έχω ούτε ιδία πείρα ούτε κριτήριο να τα αξιολογήσω.

Και μια λεπτομέρεια ιντερνετικής προέλευσης. Σύμφωνα με κάποιους «ιστορικούς των πούρων», τα πούρα που κάπνιζε ο Μαρξ παράγονταν στο Ρέντινγκ, μια βιομηχανική πόλη στο Μπέρκσιρ στη νότια Αγγλία -οι περισσότεροι ίσως την ξέρουμε από τη φυλακή όπου ήταν έγκλειστος ο Όσκαρ Ουάιλντ και μετά την αποφυλάκισή του έγραψε το σπαρακτικό ποίημα *Η μπαλάντα της φυλακής του Ρέντινγκ*.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, οι καπνεργάτες στο Ρέντινγκ που έφτιαχναν τα πούρα είχαν οργανωθεί

σε ένα σοσιαλιστικό σωματείο. Τότε κατασκεύαζαν τα χειροποίητα «πούρα Μαρξ» και με τα έσοδα από τις πωλήσεις χρηματοδοτούσαν τις ποικίλες δραστηριότητες του συνδικάτου τους. Μάλιστα, κάποιιοι ιδιώτες συλλέκτες έχουν σήμερα στην κατοχή τους δείγματα από το ξύλινο κουτί όπου συσκευάζονταν τα πούρα. Στο καπάκι του κουτιού, στην εσωτερική πλευρά, υπάρχει μια ετικέτα με το πορτρέτο του Μαρξ και από κάτω γράφει «Οικονομολόγος».

Δεν ξέρουμε αν στον ουρανό -αν κάποιιοι πιστεύουν ότι υπάρχει ουρανός- επιτρέπεται το κάπνισμα. Αλλά κι αν επιτρέπεται, η εφοδιαστική αλυσίδα δύσκολα φτάνει έως εκεί. Εκεί όπου με αλαζονεία ο Τσόρτσιλ εξακολουθεί να κάπνιζει τα πανάκριβα πούρα του, φυσώντας τον καπνό στα μούτρα του ελληνικού λαού, του οποίου τη σφαγή ο ίδιος διέταξε, ενώ ο Κάρολος θα απολαμβάνει τα φτηνά πούρα του περιμένοντας την επόμενη έφοδο των νεοκολασμένων της γης στον ουρανό. Και ποιος ξέρει, ίσως ανάμεσα στα λουλούδια, που όσοι

αγαπούν τον Μαρξ εξακολουθούν να αφήνουν στον τάφο του στο κοιμητήριο του Χαϊγκέιτ, να βρίσκεται ένα εκλεκτό πούρο ή πουράκι σαν κι αυτά που θα του άξιζε να καπνίζει ενόσω ζούσε.